

Обе конвенции основаны на принципе равенства прав в наследовании для граждан каждого из договаривающихся государств. Право наследования имущества, за исключением наследования недвижимости, определяется по законодательству стороны, на территории которой наследодатель имел последнее постоянное место жительства. Право наследования недвижимого имущества определяется по законодательству государства, на территории которого находится это имущество.

Если наследником выморочного имущества является государство, то движимое имущество переходит к государству, гражданином которого являлся наследодатель в момент смерти, а недвижимое наследственное имущество переходит государству, на территории которого находится эта недвижимость. Форма завещания и его отмены, а также способность лица к составлению и отмене завещания подчинены праву той страны, где завещатель имел место жительства в момент составления акта. В соответствии с этим завещание или акт его отмены не могут быть признаны недействительными вследствие несоблюдения формы, если последняя соответствует праву места ее составления.

Производство по делам о наследовании движимого имущества компетентны вести учреждения государства, на территории которого наследодатель имел место жительства в момент смерти. В делах о наследовании недвижимого имущества компетентны учреждения государства, на территории которого находится это имущество. Эти же учреждения вправе рассматривать споры, возникающие в связи с производством дел о наследстве. Дипломатические представительства или консульские учреждения Договаривающихся Сторон имеют право представлять (за исключением права на отказ от наследства) без специальной доверенности в учреждениях других Договаривающихся Сторон граждан своего государства, если они отсутствуют или не назначили своего представителя.

Заключение. Проведенный сравнительный анализ регулирования трансграничных наследственных правоотношений позволяет сделать вывод о более совершенном их регулировании в рамках Европейского Союза. Во-первых, об этом свидетельствует установление новой коллизионной привязки – постоянное место жительства наследодателя, что обеспечивает единство применимого права и суда. Во-вторых, вся наследственная масса рассматривается как единая вне зависимости от ее природы и места нахождения, что обеспечивает правовую определенность и ускоряет процесс рассмотрения дел. В-третьих, введение Европейского свидетельства о наследовании позволяет облегчить и упростить процедуру наследования для наследников по завещанию или по закону, а также выполнение функций исполнителями завещания и управляющими наследством.

1. Регламент Европейского парламента и Совета Европейского Союза N 650/2012 от 4 июля 2012 г. о юрисдикции, применимом праве, признании и исполнении решений, принятии и исполнении нотариальных актов по вопросам наследования, а также о создании Европейского свидетельства о наследовании. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://base.garant.ru/70613382/>. – Дата доступа: 20.01.2021.

ДА ПЫТАННЯ АБ МАДЭЛЯХ ПРАДАСТАЎЛЕННЯ БЯСПЛАТНАЙ ЮРЫДЫЧНАЙ ДАПАМОГІ: ЗАРУБЕЖНЫ ВОПЫТ

*Т.В. Веташкова
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Тэма даследавання з'яўляецца актуальнай, паколькі сістэма бясплатнай юрыдычнай дапамогі ў Рэспубліцы Беларусь у цяперашні час яшчэ цалкам не сфармавалася. У гэтай сувязі цікава звярнуцца да замежнаму вопыту аказання бясплатнай юрыдычнай дапамогі, да тых краін, дзе сфармаваліся і паспяхова дзейнічаюць свае мадэлі прадастаўлення юрыдычнай дапамогі.

Мэтай з'яўляецца аналіз сістэм бясплатнай юрыдычнай дапамогі ў замежных краінах.

Матэрыял і метады. Для дасягнення мэты даследавання выкарыстоўваліся метады параўнальна-прававой, аналізу і сінтэзу. Даследаванне заснавана на сістэмным падыходзе да аналізу прававых і арганізацыйных праблем станаўлення канстытуцыйнага права на бясплатную юрыдычную дапамогу ў Рэспубліцы Беларусь. Матэрыялам паслужыла дактрына аб прававой дапамозе ў Канадзе, ЗША і краінах Еўропы.

Права на бясплатную юрыдычную дапамогу ўпершыню згадваецца ў еўрапейскім заканадаўстве каля двухсот гадоў таму. Прадастаўленне бясплатнай юрыдычнай дапамогі ў той час ажыццяўлялася ў асноўным па крымінальных справах непасрэдна ў судовым пасяджэнні, і толькі ў 70-80-х гадах XX ст. вышэйпаказаную дапамогу сталі ўключаць юрыдычныя кансультацыі, а таксама дапамогу на дасудовых стадыях.

Вынікі і іх абмеркаванне. Мадэлі прадастаўлення юрыдычнай дапамогі даследчыкамі звычайна падпадзяляюцца на тры катэгорыі: *judicare*, мадэль дзяржаўных абаронцаў і змешаную мадэль. Разгледзім больш падрабязна кожную з іх. Мадэль *judicare* мае на ўвазе прыцягненне частнопрактыкуючых юрыстаў, з якімі кожны раз спецыяльна заключаецца пагадненне на вядзенне кожнага асобнага справы. Назва такая мадэль атрымала ад дзеючай у ЗША сістэмы такога роду. Гэтая мадэль ўжываецца ў Англіі, Уэльсе, Аўстраліі, Шатландыі, Нарвегіі, Швецыі і на большай частцы Канады. Дадзеную мадэль у залежнасці ад метадаў выплаты ганарараў прыватнапрактыкуючым адвакатам падзяляюць на *judicare* ў чыстым выглядзе (*pure judicare*) і "дзяжурны адвакат" (*duty counsel*). *Pure judicare* мае на ўвазе, што юрысты атрымліваюць выплаты пасля аказання імі юрыдычнай дапамогі за кожнае вядучую справу, часта па той ці іншай форме завераных сертыфікатаў, якія пацвярджаюць выкананне працы. Мадэль "дзяжурны адвакат" мае на ўвазе штатных адвакатаў, непасрэдна прыцягваюцца органам па прадастаўленні юрыдычнай дапамогі, якія адказныя за прадастаўленне юрыдычных паслуг, з абавязкам "дзяжурнага" прадстаўніцтва. Выплаты такім адвакатам ажыццяўляюцца за кожны дзень прысутнасці і прадстаўніцтва ў судзе [1, с. 95].

Мадэль дзяржаўных абаронцаў (або штатных юрыстаў) адрозніваецца ад сістэмы *judicare* па тыпу крыніцы юрыдычнай дапамогі: дзяржава арганізуе сетку спецыялізаваных устаноў для аказання юрыдычнай дапамогі маламаёмасным. Такія ўстановы арганізуюцца па тэрытарыяльнай прыкмеце, у іх працуюць штатныя супрацоўнікі з фіксаванай зарплатай, якія бяруць на сябе поўнае прадстаўніцтва абвінавачаных. Сістэма штатных юрыстаў па выдатках абыходзіцца дзяржаве танней *judicare*, забяспечвае паслугі, якія не абмяжоўваюцца працай па справах у судах.

Нягледзячы на ўсе свае станоўчыя якасці, і мадэль *judicare*, і сістэма дзяржаўных абаронцаў валодаюць побач недахопаў, таму з мадэль-змяшаная, сутнасць якой-аб'яднанне пераваг двух вышэйназваных мадэляў і нівеліраванне недахопаў апошніх.

У Англіі і Уэльсе было праведзена ўкараненне змяшанай сістэмы аказання юрыдычнай дапамогі шляхам аб'яднання *judicare* і мадэлі дзяржаўных абаронцаў. У Канадскай асацыяцыі адвакатаў канцэпцыю змяшанай мадэлі юрыдычнай дапамогі называюць "арыентаваным на кліента падыходам да аказання юрыдычных паслуг" - комплекс паслуг, якія не абмяжоўваюцца судовым прадстаўніцтвам. Часта супрацоўнікі юрыдычных бюро, якія не з'яўляюцца юрыстамі, могуць аказваць такія паслугі, як пасярэдніцтва ва ўрэгуляванні спрэчкі, прававую асвету або аказанне дапамогі, якая не патрабуе глыбокіх юрыдычных спазнанняў. Кансультанты могуць дапамагаць кліентам, растлумачваючы змест прававых нормаў і тлумачачы сутнасць юрыдычнага працэсу, у той час як адвакат прадстаўляе неабходную юрыдычную кансультацыю.

Яшчэ адна мадэль прадастаўлення юрыдычнай дапамогі-гэта *pro bono* (ад лац. дзеля грамадскага добра). Такая сістэма мае на ўвазе, што дапамога прадастаўляецца кліентам без адпаведнай кампенсацыі адвакату. Звычайна гэтая дапамога арганізуецца самімі адвакацкімі ўтварэннямі без удзелу дзяржавы. У некаторых выпадках бясплатная праца па прадастаўленні юрыдычнай дапамогі на працягу пэўнага колькасці гадзін з'яўляецца неабходным умовай сяброўства ў асацыяцыі адвакатаў [2, с. 34].

Нарэшце, неабходна згадаць аб так званых юрыдычных клініках, якія хоць і не з'яўляюцца асобнай мадэллю, але дапаўняюць існуючыя сістэмы прадастаўлення бясплатнай юрыдычнай дапамогі, задавальняючы расце патрэба ў юрыдычнай дапамогі. У некаторых краінах неад'ёмнай часткай юрыдычнай адукацыі з'яўляецца праходжанне студэнтамі практыкі па грамадзянскіх і крымінальных справах. Ва ўсіх выпадках студэнты аказваюць юрыдычную дапамогу пад кіраўніцтвам прафесійных юрыстаў.

Суптаўляючы вышэйназваныя мадэлі пабудовы бясплатнай юрыдычнай дапамогі, неабходна адзначыць, што ідэальнай канструкцыі, у тым ліку і ў дачыненні да нашай краіны, не існуе. Кожная дзяржава імкнецца да таго, каб прадастаўляемая юрыдычная дапамога была кваліфікаванай і максімальна эфектыўнай, а таксама найменш затратнай, але аб'яднаць усе пералічаныя фактары ў рамках адной сістэмы юрыдычнай дапамогі немагчыма. Добра арганізава-

ныя сістэмы вельмі дарогі для дзяржавы. Эканомныя жа сістэмы падаюць у большасці выпадкаў паслугі нізкага якасці. Пры пабудове ў Рэспубліцы Беларусь сістэмы аказання бясплатнай юрыдычнай дапамогі не варта абмяжоўвацца адзінай мадэллю. Неабходна, каб у краіне бясплатныя юрыдычныя паслугі акрамя адвакатуры і дзяржавы падаваліся і юрыдычнымі фірмамі, і грамадскімі арганізацыямі, і юрыдычнымі клінікамі.

Заклучэнне. На наш погляд, вельмі карысна пры пабудове сістэмы прадастаўлення бясплатных юрыдычных паслуг у Беларусі выкарыстоўваць разгледжаную вышэй змешаную мадэль. Дадзеная канструкцыя аб'ядноўвае станоўчыя якасці мадэляў *judicare* і штатных юрыстаў, а таксама дазваляе ўсталяваць здаровую канкурэнцыю паміж дзяржаўнымі юрыстамі і адвакатамі ў прадастаўленні бясплатнай юрыдычнай дапамогі. Акрамя таго, дзяржаве варта заахвочваць якая з'явілася ў апошні час тэндэнцыю росту практыкі прадастаўлення паслуг *pro bono*, так як аказанне такіх паслуг не толькі паляпшае сітуацыю з забеспячэннем насельніцтва бясплатнай юрыдычнай дапамогай, але і павышае прэстыж юрыдычнай прафесіі ў цэлым. Таксама дзяржаве варта аказваць падтрымку так званым юрыдычным клінкам, якія павінны існаваць толькі ў вядучых ВНУ юрыдычнага профілю, там, дзе забяспечваецца высокі ўзровень адукацыі.

1. Ботнев, В. К. Кваліфікаваная юрыдычная дапамога як канстытуцыйна-прававая гарантыя абароны правоў і свабод чалавека і грамадзяніна: аўтарэф. дыс. ... доктара юрыд. навук: 12.00.02 / В. К. Ботнев; Расійская Акадэмія адвакатуры і натарыята. – М., 2013. – 56 с.

2. Тарло, Е. Г. Роль адвакатуры ў сістэме забеспячэння канстытуцыйнага права на юрыдычную дапамогу: авторэф. дыс. ... канд. юрыдычных навук: 12.00.11. / Е. Г. Тарло. – Масква, 2001. – 24 с.

ИНСТИТУТ ДОСУДЕБНОГО СОГЛАШЕНИЯ О СОТРУДНИЧЕСТВЕ: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЕГО ЗАКЛЮЧЕНИЯ

*Т.В. Веташкова, К.В. Мезавцова
Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова*

Изменения в Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь, касающиеся заключения досудебного соглашения о сотрудничестве, были введены Законом Республики Беларусь от 5 января 2015 года № 241-З [1]. Несмотря на то, что данные изменения были введены уже более пяти лет, нормы, регулирующие данный институт, все еще не отличаются относительным совершенством. В связи с этим возникает актуальность рассмотрения и анализа практических вопросов применения института досудебного соглашения о сотрудничестве в уголовном процессе нашего государства.

Цель данного исследования заключается в том, чтобы проанализировать институт досудебного соглашения о сотрудничестве и выявить положительные и негативные стороны данного института в законодательстве Республики Беларусь.

Материал и методы. При исследовании в преимуществе использовалось уголовно-процессуальное законодательство Республики Беларусь, а также уголовно-процессуальные нормы законодательства Российской Федерации, касающиеся досудебного соглашения о сотрудничестве. При проведении исследования использовались общенаучные методы, такие как анализ, синтез, а также специальные методы (формально-юридический).

Результаты и их обсуждение. Институт досудебного соглашения о сотрудничестве в уголовном процессе Республики Беларусь был введен в законодательство в целях достижения таких положительных результатов как более быстрое и качественное расследование уголовного дела; изобличение других лиц, которые могут быть причастны к расследуемому преступлению; установление фактов совершения и иных преступлений, что соответствует задачам уголовного процесса, предусмотренными ст. 7 УПК [2]. Для обвиняемого здесь имеется положительная сторона заключения данного соглашения: впоследствии, при выполнении всех условий соглашения, он может рассчитывать на сравнительно меньшее наказание. Также не менее важной является гарантия соблюдения прав подозреваемого (обвиняемого) в виде обязательного участия профессионального защитника в производстве по уголовному делу, если подозреваемый (обвиняемый) заявил ходатайство о заключении досудебного соглашения о сотрудничестве, при подаче ходатайства о заключении досудебного соглашения о сотрудничестве, при непосредственном составлении и подписании указанного соглашения.